

НІЧНИЦЯ ВОДЯНА — *MYOTIS DAUBENTONI*

Номенклатура

Повна наукова назва виду: *Myotis daubentonii* (Kuhl, 1817). Інші поширені наукові назви: *Leuconoe daubentonii*. Інші поширені українські назви: нічвид Добантона.

Ряд Кажани — Vespertilioniformes (syn. Chiroptera)
Родина Лиликові — Vespertilionidae Gray, 1821
Рід Нічниця — *Myotis* Kaup, 1829.

Таксономічна характеристика

Один з 66 видів роду; один з 9 видів роду у фауні України. Разом з ставковою нічницею належить до підроду *Leuconoe*. В межах України, ймовірно, представлений двома підвидами: *Myotis d. daubentonii* (Правобережна Україна) та *Myotis d. volgensis* (Лівобережжя) (Абеленцев і Попов 1956).

Біологічна характеристика

Нічниця водяна — один з найдрібніших кажанів нашої фауни. На всій території України є осілим видом. Тісно пов'язана з водоймами та водотоками. У річкових долинах є звичайним і навіть численним видом кажанів. Влітку надає перевагу надземним сховищам: дуплам, горищам, тріщинам та порожнинам у будівлях, скелях, урвищах тощо. Зиму проводить у печерах, хоча частина популяції, ймовірно, зимує і над землею. Про це свідчить її доволі низька чисельність на зимівлі у різного типу підземеллях. На зимівлі рідко утворює щільні скупчення, переважно зимує поодинокі. Любить забиватися у вузькі вертикальні щілини. Зимівлі покидає в березні, на початку квітня. Влітку самці та ялові самки живуть поодинокі, а вагітні самки утворюють численні виводкові колонії обсягом від кількох десятків до кількох сотень особин. Молодь з'являється в середині червня. На полювання вилітає з настанням сутінок. Місцем для польотів служить надводний шар повітря над відкритими спокійними ділянками водойм. Політ дуже характерний — повільний, але нерівномірний, з частими змінами напрямку. Основу живлення складають різноманітні дрібні комахи, переважно двокрили та одноденкові.

Оцінка стану та чисельності популяцій

Хоча нічниця водяна зустрічається практично по всій Україні, її поширення в регіоні має спорадичний характер. Вид приурочений до річкових долин, в яких він є звичайним і досить численним видом (Абеленцев і Попов 1956; Покин'черета та ін. 1999), а за їх межами трапляється рідко. Літні обліки з використанням детекторів підтвердили високу чисельність виду у характерних біотопах на території Українських Карпат (в середньому 1 особину на 1 км берегової лінії). Проте взимку це один з найрідкісніших у підземеллях регіону вид, і його загальна чисельність в Карпатському регіоні не перевищує сотню особин. Порівняння наших сучасних даних з результатами зимових обліків у підземеллях, що проводилися на заході України в середині сторіччя (Татаринів 1956; Крочко 1992), опосередковано свідчать про відносну стабільність місцевої популяції протягом останніх 50 років.

Географічне поширення

Територія України повністю охоплена ареалом нічниці водяної. Цей доволі пластичний вид заселяє як гірські регіони, так і рівнини, зустрічається в лісових і степових ландшафтах, загалом живе всюди, де є характерні біотопи — водойми і водотоки. В гори піднімається до 1200 м (Крочко 1992).

Категорія охорони в Україні

Нічниця водяна не включена до Червоної книги України (1994) і не підлягає іншій спеціальній охороні. Охороняється в межах Закону України «Про тваринний світ» (1993). За діючою 5-бальною системою охоронних категорій вид охорони не потребує (Загороднюк та ін. 1998).

Зміни стану популяцій та фактори вразливості

Як згадувалося вище, нічниця водяна є видом з доволі стабільною чисельністю, яка в історичний період не зазнала різких змін. Ця нічниця не належить до високо-колоніальних видів і практично не утворює легкодоступних людям та хижим ссавцям масових скупчень, що забезпечує їй порівняно меншу вразливість. Для виду найбільш небезпечним є не стільки фактор турбування у сховищах чи, навіть, пряме його знищення, скільки забруднення середовища, що призводить до зменшення місць, придатних для оселення.

Утримання і розведення у неволі

Кажани завдяки певним фізіологічним і екологічним особливостям є надзвичайно складною групою для утримання в неволі. Це повною мірою стосується і нічниці водяної. Спроби її утримання і розведення в неволі невідомі.

Заходи охорони і рекомендації щодо збереження

Нічниця водяна практично не потребує спеціальних заходів охорони. Охорона підземель є малоефективною в зв'язку з низькою чисельністю виду у таких сховищах. Більш важливим є недопущення деградації водойм та їх берегів — типових біотопів виду.

Прогалини у знаннях про вид в Україні

Найсуттєвішою проблемою є відсутність достовірної інформації про сучасний стан, поширення та чисельність виду з більшості регіонів України, а відповідно, і про історичні зміни цих характеристик виду.

Цитована література

- Абелснцев В. І., Попов Б. М.* Ряд рукокрилі, або кажани — Chiroptera / Фауна України. Савці. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — Том 1, вип. 1. — С. 229–446.
- Загороднюк І., Жила С., Покинъчерда В.* Теріологічна школа-семінар «Савці у Червоній книзі» // Вестник зоології. — 1998. — 32, № 5-6. — С. 149–150.
- Крочко Ю. І.* Рукокрылые Украинских Карпат: Автореф. дис... докт. биол. наук. — К.: Институт зоол. НАН Украины, 1992. — 34 с.
- Покинъчерда В., Загороднюк І., Постава Т. та ін.* Нічниця довговуха та кажан північний (*Mimatia, Chiroptera*) на заході України // Вестник зоології. — 1999. — Том 33, № 6. — С. 115–120.
- Татаринев К. А.* Звірі західних областей України. Екологія, значення, охорона. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — 188 с.
- Червона книга України. Тваринний світ / Під ред. М. М. Щербака.* — Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1994. — 464 с.

В. Покинъчерда